

5

HAKEMLİ DERGİ

Ocak - Haziran 2011 / ISSN: 1308-8203 / Altı Ayda Bir Yayınlanır / Fiyatı: 15 TL

YENİ
TÜRK EDEBİYATI
ARAŞTIRMALARI

Modern Turkish Literature Researches

ri arasındadır. Hamid'in ise zekâsına hayrandır fakat ahlakını beğenmez. Bu isimlerin haricinde Sîret'in şiire ilgi duymasında en önemli tesir Re-caizâde Ekrem'den gelecektir. Mehmet Âkif'le ise yakından görüşmesine rağmen, ona karşı her zaman muhabbet içerisinde olmuştur. O, meşhur "Kargalar" manzumesinde saygıyla bahsettiği isimlerdendir. Âkif hakkında; "*Saha-yı nazmın şeh-süvari olan bu kudretli nâzım, tarih-i edebiyatımızda mühlüm bir şahsiyettir. Çanakkale bedîası, Süleymaniyye Camii gibi yıkılmak şanından olmayan bir âbidedir. Bu âbide-i hamasetin bir eşi daha*

vücûda gelebilir mi, bilmem. İstiklâl Marşı, Bülbül, Gece ve buna mümâsil birkaç manzûmesi, edebiyatımızın birer şehkârıdır." demiştir.

Turan Karataş, Sîret'in şiirini üç tema etrafında toplar: Aşk/kadın, tabiat ve gurbet. Bunlardan ilk ikisini daha sıklıkla işlediği görülür. Sîret'teki aşk ne tenseldir ne de ilahî. Kadınlar, şairin dünyasında apayrı bir yer tutar. Ona göre kadınlar olmasaydı erkeklerin dünyaya gelmeleri kadar mânâsız ve yavan bir hadise olamazdı. Hatta şair daha da ileri giderek yer yer kadını ilahileştirir.

*Yakup Öztürk**

Edebiyatımızda Yabancılaşma Olgusuna Yeni Bir Kaynak: Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma**

Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma adlı eser Akçağ Yayınları'ndan çıktı. Hakan Sazyek, 252 sayfa olan bu çalışmasında; Abdülhak Şinasi Hisar'ın modernist akım etkisinde yazılan romanlarındaki başkişiler (protagonist)in 'özel yabancılaşması'na eğilmekte ve bu yabancılaşma olgusunun sosyolojik, psikolojik ve felsefi boyutlarını vermektedir.

Özellikle son yıllardaki çalışmalarında edebiyatımızdaki modernite, modernizm, yabancılaşma üzerine eğilen Hakan Sazyek'in bu eseri, orijinal bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Sanayi devrimiyle başlayan ve dünya çapında büyük bir etki yara-

tan modernizm, bünyesinde taşıdığı kimi özelliklerini sosyolojik ve psikolojik bağlamda, içinde yaşadığı topluma derin bir şekilde yansıtarak varlığını bugüne kadar sürdürülmüş ve çok boyutlu bir biçimde sanatın birçok dalında etkisini göstermiştir.

Modernizmin, çağın insanlarına bir getirisi olan özel yabancılaşmanın, roman ve kahramanı ekseninde, edebiyatımızdaki ilk örneklerinin de sahibi *Fahim Bey ve Biz* (1941), *Çamlıca'daki Eniştemiz* (1944), *Ali Nizamî Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği* (1952) adlı eserleriyle Abdülhak Şinasi Hisar olmuştur.

İşte Hakan Sazyek bu kapsamlı çalışmasında, Abdülhak Şinasi Hisar'ın yukarıdaki romanlarında öne çıkan

* Fatih Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

** Hakan Sazyek, *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008, 252 s.

'özel yabancılaşma'yı yaşayan ve bu anlamda modernist romanın başkişisi olan 'protagonist'lerin üzerine çok boyutlu bir biçimde eğilmektedir.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma; biri "Giriş", diğerleri romanların adlarını taşıyan toplam dört bölümden oluşmaktadır. Hakan Sazyek "Giriş" kısmında, özel yabancılaşma kavramının dayandığı modernizmin tarihsel kökenleri hakkında 'kapsam'lı bir şekilde bilgi verir. Giriş kısmı içerisinde bir alt başlık olan "Yöntem" ile Sazyek, çalışmanın kapsayacağı sosyolojik boyutları verme bağlamında bir yöntem seçme yoluna gitmektedir. Ayrıca bu alt başlık içerisinde, Avrupa ve Amerikan ekollerinin 'özel yabancılaşma'ya yönelik bakışına kısaca değinip çalışma içerisinde hangi ekollerini temel düzleme alacağını belirtir. Bunun yanı sıra, "Kavramlar/Olgular" başlığı altında, ileriki bölümlerde anılan romanların başkişileriyle pekiştireceği üzere; anomi, özel yabancılaşma, bireysel anomi, roman sanatında yabancılaşmış anonim bireyin karşılığı: protagoist kavramlarına açıklık getirir. Buna ek olarak Sazyek, Türk romanının yüzyıllık serüvenine, sistem açısından bir bakışla eğilip modernist roman, modernist Türk romanı hakkında geniş bilgi verdikten sonra Abdülhak Şinasi Hisar'ın biyografisine, yabancılaşmış kişiliğine ve roman sanatına ilişkin görüşlerine değinerek "Giriş" bölümünü sonuçlandırır.

Yazar, girişten sonraki ilk bölümde *Fahim Bey ve Biz* romanı üzerine eğilmektedir. İlk biçim-içerik ilişkisi, romanın anekdotlarla örülen kısımları ve anlatıcı konumu ele alınırken sonraki alt başlıklarda romanda yabancılaşma olgusunun boyutlarına

değinin. Bunu yaparken romanın kahramanı Fahim Bey'i sosyolojik ve psikolojik bağlamda inceler. Fahim Bey'in 'toplum' içerisinde ele alınmasıyla, bir 'entelektüel' olarak tanımlanmasıyla, evliliğiyle, hayalciliğiyle, ruhsal bozukluklarıyla; zamanın, gerçeğin ve toplum dışındaki bireyselliğiyle ilgili olarak derinlemesine yapılan bu kişilik tahlillerinin boyutu ve kapsamı anılan kısımlarda daha da genişler. Hakan Sazyek, Fahim Bey'i; arkadaş çevresindeki, aile içerisindeki, iş ortamındaki durumuyla tekrardan sosyolojik bir incelemeye tâbi tutup hanımların Fahim Bey'e yaklaşımıyla birinci bölümü bitirir.

İkinci bölümde, *Çamlıca'daki Eniştemiz* romanı incelenir. Yine ilk bölümdeki duruma uygun bir yöntem izleyen Sazyek, anlatıcının konumunu ve Hacı Vamık Bey'in anekdotlarla anlatımına başvurur. Benzer yöntemi ikinci bölümde de izleyen yazar, "Romanda Yabancılaşmanın Boyutları" başlığı altında, enişte (Hacı Vamık Bey)'nin genel görünümünü verip "Delilik' ve Delişmenlik Üzerine" başlığı altında, eniştenin bir deli olarak portresini sunar ve eniştenin delişmenliğinin 'ev' ve 'çocuk' dünyasındaki algıya göre ana hatlarını orta-

ya koymaya çalışır. Önemli olan diğer bir nokta da, Hacı Vamık Bey'in ironik ve yazarın deyişiyle hayatın içindeki 'uçarı' durumları, sabıkalı ve kadın düşkünün olması bağlamında 'ahlaksız' davranışları, yine eserin kapsamı ve amacı doğrultusunda sosyolojik bir incelemeye tâbi tutulur. Sazyek, Hacı Vamık Bey'in psikolojik yapısına dair ayrıca bir başlık açarak sosyolojik düzlemde verdiği eniştenin 'nevrotik' tutumlarına eğilir. Anılan nevrotik tutum 'dışsallaştırma' ve 'narsizm' kavramlarıyla ifadesini bulur. Yine ilk bölümdeki yöntemle kosut olarak *Çamlıca'daki Eniştemiz* adlı romanın yabancılaşmış başkişisi/protagonisti olan Vamık Bey'in evlilik kurumu içerisinde 'eş', toplumsal kurumların özelliği olarak 'statü', 'rol' eksenindeki durumu ve son olarak da 'toplum-birey karşıtlığı' bağlamında topluma dönük olan yönü aydınlatılmak sûretiyle inceleme tamamlanır.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma adlı çalışmanın üçüncü ve son bölümünde incelenen roman, *Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği*'dir. Bu bölümde, yine ilk iki bölüme paralel olarak 'anlatıcının konumu' ve 'anekdotlarla anlatılan' roman örgüsü verilir. Bu bölümün ilk iki bölümden ayrılan yanı "Mekânın Simgesel İşlevi" şeklindeki bir alt başlığa sahip olmasıdır.

"Romanda Yabancılaşmanın Boyutları" başlığı altında, 'önce'si ve 'sonra'sı ile toplumun içinde bulunan Ali Nizami Bey'in ruhsal bozuklukları ve ironilerle dolu olan dünyası gözler önüne serilir. Son olarak da, anne-

si 'Pembehanımefendi'nin ölmesi ve onu rüyasında görmesi dolayısıyla şeyhliğe soyunan, bu anlamda yabancılaşan Ali Nizami Bey sosyolojik ve psikolojik bağlamda incelenir.

Sosyolojik, psikolojik ve felsefi boyutları olan 'özel yabancılaşma' kavramını, romanların anılan başkişileri (protagonist) çerçevesinde incelerken Sazyek; Batılı birçok sosyolog, psikolog, felsefeci ve edebiyat kuramcısının eserlerinden faydalanmıştır. Erich Fromm, Laurie Henry, Karen Horney, Soren Kierkegaard, Karl Marks, Max Weber, Michael Landman, Morton Levitt, György Lukacs bunlardan bazılarıdır. Bunların yanında Hilmi Ziya Ülken, Yıldız Ecevit, Murat Belge, Abdullah Uçman gibi yerli isimlerden de Hakan Sazyek'in bu bağlamda yararlandığını görmekteyiz.

Sonuç olarak denilebilir ki *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romanlarında Özel Yabancılaşma* adlı bu titiz çalışma, Abdülhak Şinasi Hisar ile ilgili günümüze kadar süregelen diğer değerli çalışmalardan; amacının, kapsamının ve romanları ele alış biçiminin farklı ve orijinal olmasından dolayı ayrı bir yerde durmaktadır. Bu çalışma Abdülhak Şinasi Hisar'ın romanlarının başkişisi (protagonist)leri, romancılığı ve roman yazmak hususundaki görüşleri hakkında çok kapsamlı bilgi vermesinin yanı sıra günümüzde özellikle, modernizm ve modernizmin getirdiği yabancılaşma üzerine çalışacak araştırmacılar için, son derece önemli bir kaynak eser niteliği taşımaktadır.

*Emir Ali Çevirme**

* Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezunu.